

Ako se ustanovi Jugoslavija, pride k njej seveda tudi južna Stajerska in južna Koroška. Zategadelj odpirajo nemškutarji usta in vpajo: „Mi smo za nerazdeljivost naših dežel!“ Kljub temu istočasno zahtevajo, naj se deli Češka, kjer so Nemci v manjšini, kakor mi Slovenci na Stajerskem in Koroškem. Nemci hočejo na Češkem imeti lastno deželo, v kateri bi bili sami gospodarji. In noben Nemec v Avstriji se ne gane, da bi jim povedal, da ne gre razdeljevati dežel. A pri nas? Celo na Dunaj k cesarju hočejo, da protestirajo proti razdeljevanju dežel. Hinavščina!

Kravijo, da mi hočemo z ustanovitvijo Jugoslavije oslabilo Avstrijo. Mi pa pravimo, ne gre se tukaj za to skupino dežel, ki se imenuje Avstrija, ampak za celokupno državo Habsburžanov in ta bi po Jugoslaviji ne bila oslabiljena, temveč okrepljena. A kaj pa hočejo Nemci? Dalmacija bi naj spadala pod Madžare. Torej hočejo res zmanjšati Avstrijo. Galicija bi naj prišla k Poljski. Torej hočejo zmanjšati Avstrijo in obenem habsburško državo. Nova češko-nemška provinca bi naj prišla pri mirovni konferenci k Prusiji. Ali kljub vsemu temu smo mi Slovani veleizdajalci, Nemci z nemškutarji vred pa patriotje. Hinavščina!

Ali ste še doma?

Ali ste vedno doma, vi petolizci spodnještajerskih nemškutarjev? Med 13. in 15. febr. je bil cel Dunaj po koncu, da bi videl, kako bodo pripeljali večji vodniki spodnještajerske nemškutarske medvede čregor. Vodnik bi jezdi na konju, dolgo cevko v ustih, in za njimi bi marširali medvedi. Gledališče za logove bi bilo to! Cel Dunaj vas je baje čakal, a vas ni bilo! Ali ste vedno doma?

Toda šalo na stran! Med 13. in 15. febr. je bila spodnještajerskim glavnim nemškutarjem obljubljena avdijenca (sprejem) pri cesarju. Tako je stalo na vabilih črno na belem. Toda avdijenca ni bila dovoljena. Nemškutarji so mislili protestirati proti jugoslovanski politiki. To vse je padlo v vodo!

V nemškutarskih krogih se je z ozirom na to žalostno vest izpilo zadnji čas velike množine — snopsa.

Slovensko zborovanje na mariborskem okrajnem zastopu.

Župani mariborskega sodnega okraja so dobili od načelnika okrajnega zastopa, mestnega župana dr. Schmidererja, prijazno vabilo, naj pridejo v sredo, dne 20. februarja, na okrajni zastop v Maribor radi „rekvizicije živine.“ V vabilu se je reklo, da morajo prinesiti župani tudi občinski uradni pečat s seboj. Slovenski župani so takoj spoznali, kam pes tace moči. Tudi v Ptuj se Orniš na enak način povabil župane in nemškutarji so jih po lisičje omamili, da so podpisali znano izjavo proti Jugoslaviji. Slovenski župani mariborskega okraja so prišli skoro vsi, da vidijo, kako bo izgledala nemškutarska rekvizicija živine.

Slovenski župani v veliki večini.

Ob 10. uri so se zbrali naši župani, ki so prišli od vseh strani. Zasedli so del sejne dvorane. Bili so v veliki večini. Slovenscev je bilo okrog 40, Nemcev in nemškutarjev pa samo nekaj čez 10. Naši korenjaki so stali v gruči in živahno razpravljali o gospodarskih težavah in o — Jugoslaviji. Nasprotniki so to slišali in so se plašno ozirali po dvorani. Nemirno so tekali kolovodje iz sejne dvorane v pimele s čajem in juho, kar je pa bilo vendar le premalo za moj sicer skromni relodec. Sem zahteval od strežnice kaj več in boljšega, pa me je bable zavrnilo z osornim:

„Nem sabat!“ (Ni dovoljeno!)

Cele dolge poletne dneve sem budal v strop — brez druge družbe in čtiva. Strežnice so razumele nemški in slovaški, pa odgovarjala so na vsa vprašanja le madžarski, kar razumem manj nego kitajski. V onih mesecih v Miskolcu sem se jezil na Madžare in na žensko postrežbo v vojaških bolnicah. V početku vojne je bilo v tem oziru bolje, ker je bilo še dosti prostovoljnih sester Rdečega križa, za mojega premetavanja po bolniški postelji so bile že izginile prostovoljke, nadomestile so jih plačane. Svetikali se jim na pokrivalu, na prsih in roki blesteči rdeči križi, vendar v srcu jim je počival mesto križane ljubezni — kamen. Ženska je pač — ženska. Zagleda se v enega, temu bi postregla z vsem mogočim — drugemu pa ponudi samo najpotrebnejše in še to z neusmiljeno osornostjo. Mene ni marala nobena, a zato sem pa bil tudi revež na zabavi in želodecu.

(Dalje prihodnjič.)

sarno in nazaj, kakor bi se bilo kaj hudega zgodilo. In še predno se je zborovanje pričelo, smo izvedeli, da ne bodo prišli na dan s protijugoslovansko deklaracijo.

Dr. Schmiderer otvori zborovanje.

Načelnik okrajnega zastopa in mestni župan dr. Hans Schmiderer je z drhtečim glasom otvoril zborovanje. Pri pogledu na veliko število slovenskih županov je postal nemiren in videli smo, kako se je tresel, dasiravno je bila dvorana dokaj topla zakurjena.

Francelj Girstmayer mera govoriti slovensko.

Da bi mu pripravil tla za volitve po vojni, je dr. Schmiderer nastavljal kot poročevalca o točki glede rekvizicije živine lajtersberskega Francelja Girstmayer. Mož je začel govoriti nemško. A ko so ga našli nekaj časa poslušali, je vstal župan g. Filip Galunder od Sv. Križa in je zahteval, da se mora slovensko govoriti, ker so večina navzočih Slovenci. Girstmayer se je udal, posebno ko mu je še celo dr. Schmiderer namignil, naj se uda. Župan iz Dravskega polja je zaklical: „Saj zna slovensko. Kot kandidat štajerske stranke je na volilnih shodih večkrat govoril slovensko.“ In Girstmayer se je udal in nadaljeval svoj govor slovensko.

Nadaljnje zborovanje slovensko.

Za Franceljom so nastopili še naši župani: Cernej iz Frama, Glaser iz Ruš, Florjančič iz Smiklavža, Thaler iz St. Ilja in Bračko iz St. Petra. — Slovenska beseda je menda prvokrat zvenela po sejni dvorani mariborskega okrajnega zastopa. Schmiderer in njegovi zvesti so morali slišati od naših vrlih mož marsikatero pikro. Ožigosano se je gospodarstvo našega okrajnega zastopa, okrajni odbor ne grabi nobenih cest v okraju, ampak skrbi samo, da je mesto lepo tlakano, zapuščeno je Pohorje glede cest, enako Slovenske gorice, Kozjak in Dravsko polje. Gnoj, ki se napravi v mestu, se raje zvozi v Dravo, nego oi se ga dalo okoliškim kmetom na razpolago. Na kmetih bodo vzeli tekotom spomladi zadnje vole in sploh skoro vso odraslo živino, v mestu Maribor pa, kjer je nad 60 parov volov, pa nihče ne rekvirira, ker ima mesto svojo samostojnost. G. Bračko je prav povdarjal, ko je rekel: Ali je bolj potrebno, da se ščitijo voli meščanov, katere rabite samo za izvažanje smeti, kakor pa voli slovenskega kmeta, ki bi moral pridelati živež zase, za mesta in za vojaštvo? Meščani imate na razpolago vojaške konje in lahko z njimi vozite smetje, njiv itak nimate. Mi kmetje pa bomo morali pustiti ležati naše hribovite njive neobdelane, ker ne bo vprežne živine. G. Glaser je še posebej zahteval, naj se za hribovite kraje pusti vsakemu kmetu potrebno vprežno živino.

Volitev odposlanstva k cesarju.

Prečital se je predlog, naj se podpiše posebna spomenica, v kateri zahtevajo župani od cesarskega namestništva in ministrstev odpomoči s prošnjo, naj se rekvizicija živine ustavi ali vsaj omeji. Girstmayer je še predlagal odposlanstvo k cesarju. V to odposlanstvo bi se naj izvolili: dr. Schmiderer, Urbančič od Sv. Marjete, Mihelič od Sv. Lovrenca in F. Girstmayer. Te može pa je slovenska večina odklonila. Izvoljena sta bila z veliko večino slovenska župana gg. Cernej iz Frama in Glaser iz Smolnika, ki bosta pred cesarjem tolmačila želje naših živinorejcev. Nasprotni kandidati so propadli. Med našimi je zavladalo veliko veselje, da bodo slovenski župani šli pred cesarja in ne nemškutarji. Na izgovor, da bi bilo treba več mož poslati na Dunaj, se je odgovorilo, da itak zadostujeta dva, katera bosta šla, če bo treba, v jugoslovanski klub in bosta prosila poslanca, da gredo z njima pred cesarja. Nato se je podpisal ugovor proti rekviziciji živine.

Kje je ostala izjava proti Jugoslaviji?

Do enake izjave, kakor se je sklenila in podpisala v Ptuj, v Mariboru ni prišlo. Imeli so jo pripravljeno, imeli so pripravljeno govornika dr. Ambrožiča, ki pa jo je takoj, ko je zvedel, da mu je ozažje nevarno, pobrisal. Čemu je napravil tako čaljno pot? Kaj se ti fantič v nevarnost podajaš, če plavat ne znaš.

Nemškutarija pogorela.

Dvojni udarec je zadel naše nemškutarje. Na Dunaj k cesarju se dosedaj niso bili sprejeti in župani mariborskega okraja so jim na zborovanju popolnoma odkupili korajžje. Kdo bo še v bodoče šel z nemškutarji? Pošten slovenski kmet ne ve! Sami hočemo biti gospodarji v lastni hiši. Dosedanjih nasilnih rekvizicij je pred vsem kriva nemška uprava, ki hoče slovenskemu kmetu menda vzeti zadnji komad živine. Jugoslavija prihaja in v njej bo jugoslovanski kmet odločeval sam o svoji usodi, a ne nemškutarski peki, advokati in uradniki.

Kam jadramo?

V mariborskem okraju je bilo meseca oktobra m. l. še 41.000 glav živine. Ako bi se upirali samo

na število, bi to nikakor ne bilo tako neugodno. Toda tu treba upoštevati tudi kakovost živine. Pred vsem ni nikake, oziroma skoro nikake delavne živine več. Le največji posestniki imajo še po kak par volov. Tudi krav-mlekarije je že zelo malo. Večinoma je mlada živina, tako da bi morali poprečno računati po dve glavi za eno. Vzlic temu je moral mariborski okraj oddati v mesecih januar in februar t. l. 8500 glav živine. Ako pojde do konca leta v tem razmerju, bo moral okraj oddati 21.000 glav, to je dobro polovico vse živine. Kranjska je imela z novim letom še 210.000 glav živine. Glede kakovosti te živine velja seveda isto — kakor v mariborskem okraju. Za tekoče leto je Kranjski predpisano, da bo morala oddati 80 tisoč glav živine.

Približno enake razmere bodo — z malimi spremembami — tudi v drugih deželah in okrajih države, s to razliko, da v krajih, ki jih je imel zasedene sovražnik ali ki so bili v neposredni bližini bojne črte, sploh ni nikake živine več.

Zato se moramo s strahom vprašati: Kam jadramo? Kam pridemo, ako bo trajala vojna še par let? In to se prav lahko zgodi, ako ne pride do sporazumnega miru. In nazadnje bo moral biti mir vendar le sporazumen mir, ker, da bi ena stranka porazila drugo tako, da bi jej mogla narekovati mirovne pogoje, je pač izključeno. Danes so res naše države — Avstrija in Nemčija — zmagovalke na evropskih bojiščih: toda kako je z njih narodnim gospodarstvom? Kako z ljudskim zdravjem? Lahko je govoriti o nadaljevanju vojne, toda oni, ki zavlačujejo vojno, tirajo narode v pogubo. Gotovo je, da trpe na posledicah vojne vse države in to ne le vojujoče se, temveč tudi nevtralne, toda največ trpe osrednje države, ki so navezane takorekoč le same nase, dočim ima celverosporazum odprti celi svet. Merodajni krogi v Berlinu in na Dunaju pa tega menda še danes ne vedo, ker bi sicer morali tudi vedeti, da bi bil mir, ki bi bil sklenjen danes z malimi žrtvami, še vedno cenejši, nego bo morebitni mir brez žrtve čez dve leti. Skode, ki jo bo trpelo ljudstvo na svojem zdravju in skode, ki jo bo trpelo splošno ljudsko blagostanje in narodno gospodarstvo — tudi največja vojna odškodnina ne bo mogla povrniti. A kdo bo plačal vojno odškodnino?

Umetna gnojila — državni monopol.

(Piše državni poslanec Hladnik.)

Veliko pomanjkanje gnojil bode vzrok, da ne bodo mogli kmetovalci toliko živin pridelati, kakor bi bilo potrebno. Živine bo po končani vojni vsaj ena tretjina manj, torej tudi živinskega gnojila. Nekoliko se da nadomestiti živinski gnoj z umetnim gnojem. V poštev pridejo: dušičnata gnojila, kalijeva gnojila in fosfatna gnojila. Dušičnata gnojila so dobro priplnarnah, v tovarnah, kjer se z elektriko obdeluje apnenec in v žilskem solitru. Kalijeva gnojila se dobijo v precejšnji množini v pepelu, največ pa v kajni in v kalijevi soli, ki se dobiva navadno v obliži solnih rudnikov.

Fosfatna gnojila dobivajo iz odpadkov pri izdelovanju jekla (Tomaževa žlindra), iz kosti in iz nekaterih rudnin. Take rudnine, iz katerih se izdelovali takomenovane rudninske superfosfate, so dobivali iz Tunisa v Afriki ali pa iz južnih pokrajin Severne Amerike (iz Floride). Čez morje pa ni več mogoče dobivati takih rudnin, zato tudi ni več dobili rudninskega superfosfata. Tudi Tomaževa žlindra ni veliko na razpolago, dasi so pri nekaterih tovarnah za železo kar cele gore odpadkov. Toda železnice ne morejo teš gnojil prevažati, ker primanjkuje vozov in premoga.

Po vojski bodo po umetnih gnojilih gotovo zelo povpraševali. Bati se je, da bi zahtevali zasebniki previsoke cene, kar bi stroške kmetovanja zelo pomnožilo. Vlada namerava upeljati monopol za rudninska fosfatna gnojila, in sicer tako, da kamenja, iz katerega se lahko izdeluje fosfatna gnojila, ne sme nihče drugi izrabljati, kakor državna oblast, ki bo napravila po raznih krajih potrebne tovarne.

Državnemu zboru je predložila vlada zakonski načrt, po katerem bo državna oblast smela povsod, kjer se bodo zasledila fosfatna gnojila, narejati potrebne naprave za izdelovanje fosfatnih gnojil. Zemljiškega posestnika, ki bi bil vsled takih naprav oškodovan, bodo primerno plačali. Ako se bo slutilo, da se izrabljanje zemljišča več kot pet let nadaljuje, zahteva posestnik lahko, da se določena zemljišča ceni in plača. Lastniki zemljišč, kateri so že pred 1. jan. 1918 pridobivali fosfatna gnojila, bodo morali državi prepustiti svoje naprave. Država jim plača škodo s tem, da dobiček, kakoršnega so imeli pred 1. jan. 1. 1914 kapitalizira. Pri tem računu se bode 8%no obrestovanje vpoštevalo.

Odškodnino bo določevala deželna vlada.

Kdor bi v prihodnje izrabljal fosfatna gnojila, četudi na svojem zemljišču, zapade kazni do zneska 20.000 K.

To so določila zakonskega načrta, ki je bil že sprejet od poljedelskega odseka.